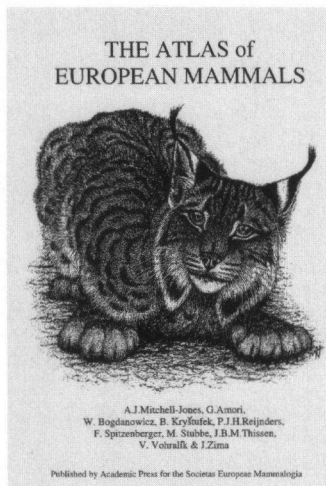

Nesten-tellers gezocht!

Het project Zoogdiermonitoring heeft van Natuurmonumenten een subsidie ontvangen om het monitoren van de eekhoorn verder uit te breiden. Momenteel wordt in 75 gebieden verspreid over Nederland de aantalsontwikkeling aan de hand van het aantal nesten gevolgd (zie Zoogdier 1997 nr. 2 en 4). Een groot aantal gebieden waar eekhoorns voorkomen is daarbij ondervertegenwoordigd: Veluwe, Utrechtse Heuvelrug, Fries woudengebied, Hollands duingebied, Noord- en Midden-Limburg en de provincie Drenthe. Om op een verantwoorde wijze trends te kunnen constateren is een evenwichtiger verspreiding over Nederland nodig. De VZZ is dan ook op zoek naar vrijwilligers die een aantal jaren, met name in bovengenoemde gebieden, in de maand februari of maart een telgebied wil inventariseren op eekhoorn-nesten. Tellingen vergen ongeveer 3 uur per jaar. Voor IVN, KNNV of Jeugdbondsafdelingen zijn dergelijke inventarisaties een goede excursie-activiteit, maar ook in je eentje zijn de tellingen goed uit te voeren. Om de nieuwe tellers op een juiste wijze en gestructureerd te laten tellen organiseert de VZZ in februari 1999 een cursus in verschillende delen van Nederland. Ben je in de gelegenheid om deze luttele uurtjes per jaar te besteden aan het doorkruisen van een telgebied, een leuke, nuttige en hoogst ontspannende bezigheid, stuur dan voor 19 januari 1999 een kaartje naar de VZZ t.n.v. VZZ t.n.v. Vilmar Dijkstra, Antwoordnummer 2426, 6800 VJ Arnhem.

Atlas of European mammals

Sinds 1988 bestaat er een Europese koepel van zoogdierorganisaties, de Societas Europaea Mammalogia (SEM). De afgelopen tien jaar heeft deze organisatie zich bezig gehouden met het verzamelen van waarnemingen van alle zoogdiersoorten in Europa. Door gestandaardiseerde karteringsmethoden is het nu mogelijk om van alle soorten een goed en vergelijkbaar overzicht van hun verspreiding in Europa te geven. Dit gaat gebeuren door de uitgave van de Atlas of European Mammals, verwacht in mei 1999.

De Atlas bevat verspreidingskaarten van 194 soorten op basis van het 50 km UTM grid, apart voor de periode vóór 1970 en de periode na 1970, zodat ook veranderingen in het areaal duidelijk worden. Bij elke kaart hoort een korte beschrijving van de soort, zijn verspreiding, habitat en populatiegrootte. Tevens wordt per land ingegaan

op de wettelijke bescherming. Het bestreken gebied loopt tot de grens met de voormalige Sovjet Unie en is inclusief de Baltische Staten, de Canarische Eilanden en de Azoren.

Voor meer informatie (intekenen) kunt u een briefje sturen (in het Engels) aan Andrew Richford, Academic Press, 24-28 Oval Road, London, NW1 7 DX Engeland. De prijs van de atlas zal ongeveer £ 40 bedragen.

BioBase 1997

Biodiversiteit is het toverwoord waarmee dezer dagen deuren geopend kunnen worden. Biodiversiteit heeft vele betekenissen en één daarvan is het geheel van soorten dat binnen een afgebakend gebied voorkomt. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft, voortbouwend op het Ornithologisch en Botanisch basisregister en de Naamlijst Flora en Fauna, een CD-ROM gemaakt, waar voor alle planten- en diersoorten in Nederland gegevens over taxonomie, voortplanting, verspreiding, populatie, aantalsontwikkeling enzovoort op staan: BioBase 1997. Minimale eisen om dit programma te kunnen gebruiken zijn Windows 3.11, 8 Mb RAM en VGA grafische kaart. Een Pentium processor wordt aanbevolen, maar is niet noodzakelijk. De CD-ROM kost f 50,- (BF 1000), exclusief f 10,- (BF 200) verzend- en administratiekosten. De CD-ROM is te bestellen bij het CBS in Heerlen, tel. 045-5707070, fax 045-5706268 (NL) onder het kengetal J45CD. Voor meer informatie kunt u terecht bij Lodewijk van Duuren, tel. 070-3374200, fax 070-3375976 (NL), e-mail: ldrn@cbs.nl.

Mol op Texel

Een van de charmes van de Waddeneilanden is, dat bepaalde diersoorten er volop voorkomen en andere er juist ontbreken. Zo maakt de afwezigheid van roofdieren het mogelijk dat lepelaars en andere koloniebroedende vogels er rustig en in grote getale kunnen broeden. Maar ook komen op de eilanden lang niet alle kleine zoogdieren voor die we van het vasteland kennen. Op Texel ontbreken van oudsher de molten. Dat vinden de boeren prima. Af en toe duikt er toch een mol op, aangevoerd met grond bijvoorbeeld. Dan wordt er uiteraard driftig op gejaagd in de hoop het kwaad in de kiem te smoren.

Zo ook in de afgelopen oktobermaand. In het zogenaamde NIOZ-poldertje werden zandhopen ontdekt. Eerst werd nog aan een rat gedacht, maar het aantal hopen bleef maar toenemen. Dus werden de mollenklemmen uit de kast gehaald door Rijkswaterstaat. Het was blijkbaar een slimme mol, want het duurde weken voordat hij zich eindelijk liet vangen. Intussen had een grappenmaker ook nog een dode mol neergelegd in het dorpje De Waal, maar die mol zal ook wel van het vasteland afkomstig zijn geweest. Texel is weer mollenvrij.

Bron: Texelse Courant

De mol verradde zich snel door zijn karakteristieke aardhopen.
Foto Dick Klees

Marternetwerk Vlaanderen

Enige tijd geleden werd onder meer via dit tijdschrift

(Zoogdier 1996/4) een oproep tot medewerking gericht voor het onderzoek naar de verspreiding en de ecologie van marterachtigen in Vlaanderen. Voor dit onderzoek is het verzamelen van verkeersslachtoffers een belangrijke bron van informatie. Daartoe werd een netwerk van ongeveer 150 vrijwilligers opgericht, die bereid zijn deze verkeersslachtoffers op te halen (dit zijn de koeriers) en naar één van de 45 ter beschikking staande diepvriezers (bij de stockeerd) te brengen. Al deze personen hebben daartoe de nodige vergunningen.

Ook jij kunt daarbij helpen als waarnemer. Wie ergens een dode **bunzing** (fis), **hermelijn**, **wezel** (muishond), **steenmarter** (fluwijn), **boommarter**, **das** of **otter** opmerkt, en bereid is dit te melden aan één van de netwerkmedewerkers, krijgt op eenvoudig verzoek (telefoon, fax, e-mail) de volledige lijst van het netwerk toegestuurd. Ook verkeersslachtoffers van **wasbeer**, **wasbeerhond**, **Amerikaanse nerts**, **fret**, **beverrat** en **bever** zijn belangrijk en worden ingezameld.

Voor de lijst van het netwerk, alsook voor verdere inlichtingen kan je terecht bij *Koen Van Den Berge, Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, Gaverstraat 4 te 9500 Geraardsbergen, tel. 054/43 71 12, fax 054/41 08 96 (B), e-mail Koen.Vandenberge@lin.vlaanderen.be.*

Houden eekhoorns definitief verboden

De eekhoorn *Sciurus vulgaris* viel tot september 1994 onder de Jachtwet, wat inhield dat men (zonder ontheffing) geen eekhoorns uit de natuur onder zich mocht hebben, tenzij het in gevangenschap geboren eekhoorns waren. Daarna veranderde de status van de eekhoorn, hij viel niet langer onder de Jachtwet maar onder

In Vlaanderen is nu een netwerk opgezet om dode marterachtigen in te zamelen en te onderzoeken. Iedere hulp is welkom! Foto Jaap Mulder

de Natuurbeschermingswet. Deze wet kent (gelukkig) geen enkele uitzondering met betrekking tot het houden van in gevangenschap geboren eekhoorns. Daarmee is definitief een eind gekomen aan de mogelijkheid om de eekhoorn te houden als huisdier.

De verbodsbepaling betreffende het onder zich hebben geldt alleen niet voor exemplaren waarvan kan worden aangetoond dat zij zijn verworven vóór september 1994. Voor deze eekhoorns is er een 'uitersterregeling' vastgesteld.

Helaas zijn er in Nederland enkele tientallen mensen die met elkaar honderden eekhoorns in hun bezit hebben en daar nog steeds illegaal mee fokken. Zij hebben via de vereniging waar zij zich bij aangesloten hebben, getracht om van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een ontheffing te krijgen om door te kunnen gaan met hun hobby. Dit is niet toegestaan, waarna zij in hoger beroep gingen. In 1998 heeft de zitting van de Raad van State plaatsgevonden en is er gelukkig opnieuw besloten geen ontheffing te verlenen. Daarmee blijft de Stichting Eekhoorn Opvang de enige nederlandse instantie die in het bezit is van een ontheffing.

Mieke Holtslag

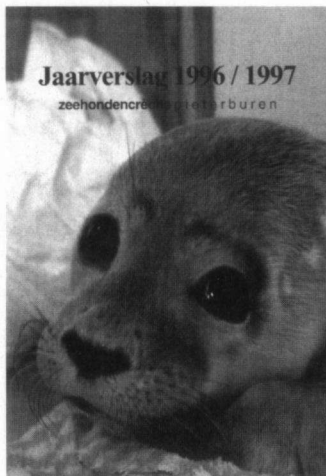
Zeehondencrèche

De Zeehondencrèche Pieterburen heeft een dubbel jaarverslag uitgebracht, over 1996 en 1997. Zoals we van deze onderneming, die bijna 'drijft' op P.R., gewend zijn, is het een goed verzorgd boekje geworden waarin de diverse activiteiten uitgebreid aan bod komen. In de twee betreffende jaren werden 64 en 74 gewone zeehonden, 15 en 18 grijze zeehonden, 2 en 2 klapmutsen en 2 en 0 ringelrobben en 0 en 1 zadelrob binnengebracht. Hiervan stierven slechts 12 gewone zeehonden, 3 grijze zeehonden en 2 klapmutsen; op een totaal van 179 opgevangen zeehonden een heel mooi resultaat! De enige en eerste volwassen klapmuts die op een Europese kust werd gevonden (Calais), werd na twee maanden aansterken uitgezet bij het meest noordelijke olieplatform van de NAM in de Noordzee; later werd hij in goede conditie geschoten in ... West-Groenland, op 4900 km afstand. Het jaarverslag is aan te vragen bij Zeehondencrèche, tel. 0595-528285 (NL).

Europese egelonderzoeksgroep

Er wordt heel wat wetenschappelijk onderzoek gedaan aan egels in Europa. Zo blijkt uit het verslag van de tweede internationale werkgroepbijeenkomst van de 'European Hedgehog Research Group (EHRG)' in 1997. En dan gaat het niet alleen om 'hoe behandel je een zieke egel?'. Nee, echt wetenschappelijk onderzoek, zoals door Marcel Huijser van de VZZ is uitgevoerd. Marcel was dus ook een van de onderzoekers die een presentatie gaf tijdens deze bijeenkomst. Een van zijn presentaties ging over jonge egels (worp-grootte, werptijd, sexratio in het nest), waarover ook in Zoogdier 8(1) een artikel verschenen is.

De presentaties van de andere

sprekers gingen over de uiterlijke kenmerken van en de genetische verschillen tussen de twee Europese egelsoorten (*Erinaceus europaeus* en *E. concolor*), de overlevingskansen van egels die, na een verblijf in een opvangcentrum, weer teruggezet zijn in de natuur, de activiteit van egels in de lente en de zomer, hoe telemetriegegevens bewerkt moeten worden, het effect van wegen en verkeer op egelpopulaties, de keuze van de nestplaats, het effect van habitatversnippering op de genetische variatie in een egelpopulatie. Van elke presentatie is een samenvatting van een half tot één A4-tje opgeno-

men. Ook van de posterpresentaties zijn samenvattingen van gelijke omvang opgenomen.

Voor wie snel een overzicht wil hebben van wat er aan egelonderzoek in Europa gebeurt is dit verslag zeer nuttig. Wie meer direct bij egelonderzoek betrokken wil zijn of meer in detail en uit eerste hand wil vernemen wat de resultaten van lopend egelonderzoek zijn kan tot de werkgroep toetreden en/of de eerstvolgende bijeenkomst (30 januari 1999 in London) bijwonen. Zie ook de website

<http://www.ngo.grida.no/ngo/hedgehog>.

Het verslag is te bestellen bij VZZ, Oude Kraan 8, NL-6811 LJ Arnhem, e-mail: zoogdier@bigfoot.com. De kosten (inclusief verzending) bedragen f. 10,- (BF 200). Bestelling kan door dit bedrag over te maken naar giro 203737 (NL) of bankrekening 000-1486269-35 (B) ten name van Penningmeester VZZ te Arnhem, onder vermelding van 'Proceedings 2-de EHRG workshop'.

Muizen monitoren: hoe en waarom?

Zo'n vier jaar geleden is de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) begonnen met het systematisch tellen van zoogdieren, het zogenaamde 'monitoren'. Naast vleermuizen, eekhoorns, dag-actieve zoogdieren (haas, konijn, ree, vos) worden tegenwoordig ook de (spits-)muizen gemonitord door het pluizen van braakballen.

Het doel van Zoogdiermonitoring is een beeld te krijgen van de aantalsontwikkelingen van (wilde) zoogdieren in Nederland. Door op verschillende plekken in Nederland regelmatig en op dezelfde wijze tellingen uit te voeren, kan na verloop van jaren bepaald worden of een soort in aantal vooruit of achteruit gaat of stabiel blijft.

De afgelopen jaren heeft het pluizen van braakballen zijn nut bewezen bij inventarisaties naar de noordse woelmuis in o.a. Friesland (Mulder & Dirks, 1995) en in de Biesbosch (Haan, 1998). Voorafgaande aan geplande muizeninventarisaties met inloopvallen, wer-

den eerst op tientallen plekken braakballen uitgeplozen en verzameld. Uilen zijn veel betere muizenvaarders dan mensen, waardoor met het uitpluizen van braakballen sneller en beter duidelijk is welke muizensoorten in een gebied rondlopen. Nadeel is dat niet bekend is waar de muizen precies gevangen werden door de uil. Monitoren door elk jaar muizen te vangen is ondoenlijk en veel te kostbaar. Het pluizen van braakballen vormt dan een goedkoop en uitstekend alternatief!

Door elk jaar op vaste locaties in dezelfde periode braakballen te verzamelen en te pluizen, kunnen de aantalsontwikkelingen van (spits)muizen in een gebied of regio prima gevolgd worden. Zoogdiermonitoring probeert voor heel

Het 'pluizen' van braakballen is een prettig werkje. In goed gezelschap gaat het nog beter.

Foto Albin Hunia

Nederland één groot netwerk van braakbal-verzamelplekken op te zetten.

Ook u kunt een steentje bijdragen aan het op zetten van dit netwerk! Zoogdiermonitoring is met name geïnteresseerd in mensen die braakballen van ransuilen en kerkuilen willen verzamelen (eenmaal per jaar) en pluizen (kan op elk gewenst moment). Het pluizen van braakballen is een bijzonder leuke activiteit, ook met een groep, en het determineren van de kaakjes of botjes is eenvoudig te leren. Zoogdiermonitoring stuurt u graag nadere informatie toe of organiseert op aanvraag pluisinstructie-(mid)dagen/avonden.

Interesse? Neem dan contact op met *Maurice La Haye, Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, 026-3705318 (NL), e-mail: zoogdier@bigfoot.com.*

Literatuur

- Haan, A., 1998. Braakballen wijzen de weg. *Zoogdier* 9(1):7-9.
- Martens, V., 1995. De noordse woelmuis, *Microtus oeconomus*, de waterspitsmuis, *Neomys fodiens*, en de dwergmuis, *Microtus minutus*, in moerasgebieden in Friesland. Mededeling 25 van de VZZ.
- Mulder, J.L. & P.H.A.M. Dirks, 1995. Verspreiding van kleine zoogdieren in Friesland aan de hand van braakbalonderzoek. Mededeling 26 van de VZZ.

Braakballen bevatten een schat aan informatie. Systematisch verzamelen maakt hun waarde nog groter, je kunt er zelfs kleine zoogdieren mee 'monitoren'.

Foto Albin Hunia

